

Duitsland breekt met Europapolitieke tradities

Ulrike Guérot en John Vinocur over de Duitse 'Alleingang'

Achtergrond - 11 april 2011

Duitsland is zijn buitenlandse beleid aan het herijken. De tijden waarin de trans-Atlantische samenwerking en de Europese integratie voor Duitsland tegelijk paradigma en credo waren, zijn voorbij. Dat zei Ulrike Guérot tijdens een mede door het Duitsland Instituut georganiseerde conferentie in Amsterdam.

Het buitenlands beleid van het 'nieuwe Duitsland' is veel minder consistent en voorspelbaar dan de afgelopen decennia, luidt de conclusie van Guérot. Zij is lid van de European Council on Foreign Relations, een van de belangrijkste Europese denktanks en één van de experts die in maart deelnemen aan een afsluitend publieksdebat in Felix Meritis. De ook op het podium aanwezige John Vinocur, correspondent voor International Herald Tribune en columnist voor New York Times, valt haar bij.

Duitsland schuwt de buitenlandpolitieke *Alleingang* niet meer. De onthouding van stemming in de VN-Veiligheidsraad over de geallieerde interventie in Libië is daarvan het meest in het oog springende recente voorbeeld. De huidige bondskanselier Angela Merkel (CDU) en minister van Buitenlandse Zaken Guido Westerwelle (FDP) durfden zich zelfs tegen de beide vaste partners Frankrijk én de VS tegelijkertijd te keren. Dit is een breuk met Europapolitieke tradities.

'Isolatie en onvoorspelbaarheid'

Tijdens de laatste oorlog in Irak was de ophef al groot, toen de toenmalige bondskanselier Gerhard Schröder (SPD) en diens minister van Buitenlandse Zaken Joschka Fischer (Groenen) de traditionele trans-Atlantische solidariteit durfden op te zeggen. Maar toen had de Duitse regering de Fransen nog aan haar zijde. In het conflict met Libië heeft Duitsland zich ook binnen de Europese Unie volkomen geïsoleerd. Vinocur constateert dan ook dat "de twee meest gevreesde woorden op de Duitse lijst van ten-allen-tijde-te-vermijden strategische blunders - isolatie en onvoorspelbaarheid - werkelijkheid zijn geworden".

Europa en Amerika hebben onthutst gereageerd op Merkels en Westerwelles koerswisseling. Maar ook in Duitsland zelf kreeg deze veel kritiek te verduren,

juist ook binnen de regeringspartijen. Zelfs een prominente liberaal en oud-politicus als Gerhart Baum durfde tijdens het wekelijkse politieke praatprogramma van Anne Will openlijk het terugtreden van Westerwelle van zijn ministerambt te eisen. Westerwelle had toen als gevolg van de FDP-verkiezingsnederlaag in Baden-Württemberg en Rijnland-Palts al zijn aftreden als partijvoorzitter bekendgemaakt.

Populisme

Het buitenlandpolitieke debacle rond Libië kan nog als het persoonlijke falen van het Duitse leidersduo Westerwelle en Merkel worden gezien. Maar het is niet het enige voorbeeld dat je kunt aanhalen om de ommezwaai in het Duitse buitenlandse en Europabeleid te illustreren. Zo weet Ulrike Guérot zeker dat de Duitse elites steeds minder Europees en steeds meer globaal denken. Het Duitse belang in de wereld is in eerste instantie zijn economische groei. Het Duitse buitenlandse beleid ontwikkelt zich steeds meer in de richting van puur handelsbeleid.

Deze Duitse ontwikkeling is geenszins het gevolg van een nieuw nationalisme in Berlijn, concludeert Guérot. In feite sluit ze aan bij de huidige op zichzelf gerichte krachten, als de opkomst van het populisme, die zich over heel Europa hebben verspreid. De mentale afkeer van Europa heeft al veel vroeger ook in Nederland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Hongarije of Italië plaatsgevonden. De pro-Europa-houding heeft wat dat betreft in Duitsland nog het langst standgehouden.

Financiële en nationale belangen

Zou dit kunnen betekenen dat Duitsland zich ontwikkelt tot een 'normaal' Europees land, net als alle andere? Duitsland blijft het grootste en economisch belangrijkste land van de Europese Unie. De oude trans-Atlantische en Europese vredesorde werd in 1949 opgericht om Duitsland voor altijd in toom te houden. Nu deze, twintig jaar na de Duitse eenwording, begint te eroderen, moet het nieuwe Duitsland dus met de rest van Europa een nieuwe deal sluiten.

Belangrijk onderdeel hiervan zijn de financiële afspraken waarover de komende maanden in Europa wordt onderhandeld. Tegen zijn zin is Duitsland akkoord gegaan met een permanent noodfonds voor de eurozone. Van het grondkapitaal van 80 miljard euro betalen de Duitsers alleen al 22 miljard.

Hiermee heeft Duitsland toch een signaal van solidariteit aan de Europese partners afgegeven, hoewel de oprichting van het permanente noodfonds ook met hardere eisen voor het stabiliteitspact is verbonden. De drijvende kracht achter de Europese Unie is volgens Guérot niet langer het Duitse verleden, maar de

economische en nationale belangen van alle leden.

Katharina Garvert-Huijnen is promovenda van het Duitsland Instituut bij de Universiteit van Amsterdam

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2930/duitsland-breekt-met-europapolitieke-tradities>